

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ПРАВА ЄС

МАРИНІВ ІВАННА ІГОРІВНА

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права
Європейського Союзу Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого,

КОТЕНКО АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

студент 3 курсу міжнародно-правового факультету
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

УДК 341.171

DOI 10.37772/2518-1718-2021-1(33)-8

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОМБУДСМЕН ЯК ОРГАН ЗАХИСТУ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Стаття присвячена дослідженню правового статусу Європейського омбудсмена як органу, що покликаний здійснювати розслідування неналежної діяльності інституцій, органів, агенцій задля забезпечення відновлення порушених прав, гарантованих Хартією про основоположні права Європейського Союзу. Здійснено аналіз практики діяльності Європейського омбудсмена на підставі офіційних щорічних звітів, а також стратегії розвитку.

Ключові слова: Європейський омбудсмен, захист прав громадян ЄС, стратегія, щорічний звіт Європейського омбудсмена.

Постановка проблеми. Європейський омбудсмен як орган з'явився відносно недавно у порівнянні з подібними органами на національному рівні, зокрема зі Швецією, де ця посада вперше набула законодавчого закріплення в Конституційному акті 1808 року і після цього досвід даної країни набрав обертів і здобув всесвітнє визнання та законодавче закріплення в інших державах. Починаючи з другої половини XIX ст., ключовим питанням при функціонуванні інституту Омбудсмена було співвідношення його повноважень з діяльністю законодавчих та виконавчих органів влади, зокрема з національними парламентами та урядами. Дана проблема не оминула і Європейського омбудсмена, введення посади якого в інституційну структуру ЄС відбулось за Маастрихтським договором, що стало своєрідною революцією та якісним кроком вперед у сфері нагляду за виконанням законодавчих актів інституцій та захисту прав громадян ЄС.

На сьогодні перед ЄС постають нові виклики, обумовлені політикою глобалізації, яку проводить більшість країн-членів ЄС, міграцією та світовою пандемією – COVID-19. В нових умовах, захист прав людини набуває принципово нового значення. Тож питання щодо ролі Омбудсмена ЄС в процесі захисту прав осіб і контролю за діяльністю органів є вельми актуальним.

Україна, обравши шлях європейської інтеграції, та взявши на себе зобов'язання за Угодою про асоціацію щодо адаптації низки сфер у відповідність до *acquis communautaire* повинна орієнтуватись і на досвід роботи Європейського омбудсмена. Із часу започаткування посади українського Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у 1998 р. не буде перебільшенням твердження, щодо наявності низки проблем у сфері нагляду за належною діяльністю органів влади щодо дотримання прав і свобод людини і громадянина. Саме тому, з огляду на

наявні недоліки та обраний вектор розвитку, для України набуває великого значення досвід функціонування Європейського омбудсмена, задля вдосконалення діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Аналіз останніх досліджень. До питань, що стосуються правового статусу Омбудсмена ЄС звертаються такі вчені, як К. Боберська, Р. Грегори (Roy Gregory), І. Дідковська, Д. Драгос (D. Dragos), К. Закоморна, С. Кадедур (S. Cadeddur), С. Книш, А. Марцеляк, В. Муравйов, А. М. Мюре Піно (Anna Maria Moure Pino), Б. Німту (B. Neamtu), А. Петерс (Anne Peters), А. Усаченко, В. Хаммер (W. Hummer), Е. Хедждері (E. Hajdari) Х. Хофман (Herwig C. H. Hofmann) та інші.

Метою даної статті є дослідження ролі Омбудсмена ЄС в процесі розслідування належного управління в діяльності інституційного механізму ЄС.

Виклад основного матеріалу. Ідея впровадження посади Європейського омбудсмена в ЄС виникла в 1979 році та була зазначена в Резолюції Європейського Парламенту «Щодо призначення Омбудсмена співтовариств Європейським Парламентом». В ній було чітко виражено прагнення ввести даний орган в інституційну систему Співтовариств, зважаючи на потребу більш гнучкого позасудового механізму контролю за дотриманням права Співтовариств, правильним його застосуванням інституціями, а також зважаючи на необхідність органу, що відповідатиме за належним застосування правових норм в інтересах громадян держав-членів. Саме позиція щодо захисту прав громадян стала визначальною для появи даного органу в тому вигляді, в якому вона існує і зараз. На це в своєму дослідженні вказує Хевіг Хофман (Herwig C. H. Hofmann), зазначаючи, що при розробці Маастрихтського договору існували дві концепції правового статусу Омбудсмена, через які велась широка дискусія між державами-членами [1, с. 2–3]. Перша концепція належала уряду Іспанії і передбачала наділення Європейського омбудсмана повноваженнями як щодо контролю за діяльністю інституцій та органів, так і за діяльністю національних органів держав-членів щодо належної імплементації ними актів інституцій. Для низки держав даний підхід виявився занадто широким, у зв'язку з чим була представлена концепція уряду Данії, що дещо звужувала контрольний механізм Омбудсмена до рівня контролю за діяльністю інституцій та органів ЄС. Саме остання була прийнята та включена в текст Маастрихтського договору. Варто зазначити, що поряд із запровадженням посади Європейського омбудсмена Маастрихтський договір закономірно закріплює інститут громадянства ЄС, передбачаючи нагляд за дотриманням прав громадян ЄС, шляхом розслідування випадків незадовільного управління.

Як зазначає Е. Хедждері (E. Hajdari), держави-члени були доволі занепокоєні тим, що створення такого наглядового органу може негативно вплинути на діяльність Європейського Парламенту, Суду ЄС та Комісії, що і стало причиною законодавчого відмежування Омбудсмена та звуження його повноважень до контролю за діяльністю інституцій, який має рекомендаційний характер, а також фактичне відсторонення його від діяльності Суду ЄС [2, с. 6–8].

Що стосується повноважень Європейського омбудсмена відповідно до Лісабонського договору, то згідно з ст. 228 ДФЄС: «Європейський омбудсмен, який обирається Європейським Парламентом, уповноважений приймати від будь-якого громадянина Союзу або будь-якої фізичної або юридичної особи, що проживає або має юридичну адресу на території держави-члена, скарги щодо випадків незадовільного управління в діяльності установ, органів, служб або агенцій Союзу, окрім Суду Європейського Союзу, який здійснює свої судові повноваження. Омбудсмен вивчає такі скарги та звітує про них» [3]. Таким чином, на рівні первинного права підтверджується позасудовий характер діяльності Омбудсмена.

У випадку, якщо той чи інший факт, на думку Омбудсмена, є проявом незадовільного управління, він звертається до відповідної інституції, органу або агенції, які в свою чергу в тримісячний строк повідомляють Омбудсмена про свою позицію із зазначеного питання, після чого у своєму звіті Омбудсмен повідомляє Європейський Парламент, зазначену інституцію або ж орган чи агенцію, а також особу, що подала скаргу, про результати розслідування. Незважаючи на те, що Європейський омбудсмен підзвітний Європейському Парламенту, його діяльність є незалежною. Питання щодо відхилення або прийняття скарги, ініціювання розслідування за власною ініціативою та звернення із рекомендаціями до Європейського Парламенту, інших інституцій, органів та агенцій ЄС залишається виключно в його дискреції. Проте, попри незалежність Омбудсмена в здійсненні ним своїх повноважень, правила його діяльності визначає Європейський Парламент, про що зазначено в ч. 4 ст. 228 ДФЄС, згідно з якою – актом, яким керується Омбудсмен при здійсненні своїх повноважень є Статут, прийнятий у формі рішення Європейського Парламенту. В ньому, зокрема, зазначені правила подачі скарги громадянами ЄС, або фізичними чи юридичними особами, що мають постійне місце проживання або реєстрації в межах ЄС, а саме дворічний термін з часу, як особі стало відомо про те чи інше порушення законодавства ЄС.

Відповідно до ст. 14 Статуту, Омбудсмен має прийняти положення щодо застосування Статуту [4]. Відповідно до п. 8.1 Положень із застосування Статуту, Європейський омбудсмен має право здійснюва-

ти розслідування з власної ініціативи у тому разі, якщо він має для цього підстави [5]. Таке широке трактування даного положення не є випадковим і пов'язане з концепцією «належного управління», яка сьогодні є основою діяльності Омбудсмена. Що являє собою поняття «належне управління», не зазначено в установчих договорах, хоча воно неодноразово там згадується. Для цього слід звернутися до Хартії основоположних прав ЄС, в ст. 41 якої зазначено право кожної особи на належне управління, тобто на те, щоб справи, що її стосуються, вирішувалися інституціями, органами та агенціями неупереджено, справедливо та в розумні строки. В цій же статті виділяються елементи належного управління, а саме: право кожної особи на те, що її заслухають, перш ніж вживати щодо неї будь-якого індивідуального заходу, що може на неї негативно вплинути; право кожної особи на доступ до своєї особової справи з дотриманням законних інтересів конфіденційності, професійної та комерційної таємниці; обов'язок інституцій, органів та агенцій обґрунтовувати свої рішення [6]. Ст. 43 Хартії покладає на Європейського омбудсмена обов'язок нагляду за дотриманням цих прав. Проте важливо наголосити на тому, що зважаючи на практику Європейського омбудсмена із здійснення розслідувань з власної ініціативи, а також зважаючи на індивідуальний підхід Омбудсмена до тлумачення вищезазначених положень, концепція «належного управління» може піддаватися розширювальному тлумаченню. Попередні Омбудсмени в своїх щорічних звітах неодноразово розширювали перелік принципів, які на їх думку входять в спектр концепції належного управління. Наводячи приклад щорічного звіту 1997 року, серед принципів неналежного управління перераховані такі, як: зловживання повноваженнями, незаконність процедур, бездіяльність, дискримінація, тощо. Вчені Д. Драгос (D. Dragos) та Б. Німту (B. Neamtu), відмічають багатогранність принципу належного управління та зазначають, що даний принцип виходить далеко за межі принципу законності і відображає захист не лише публічного інтересу, а й орієнтує на цінності ЄС, втілюючи в життя принцип справедливості та слідує моделі «не кожен закон є справедливим» [7, с. 5–10]. Для внесення певної ясності та прозорості при здійсненні власних повноважень, Європейським омбудсменом був запропонований Європейський кодекс належної адміністративної поведінки, який був прийнятий у формі резолюції Європейського Парламенту в 2001 році. І хоча цей акт не має обов'язкової сили, тим не менш це не заважає Європейському омбудсмену слідувати йому при виявленні факту неналежного управління [8, с. 14–23].

Таким чином, Європейського омбудсмена можна охарактеризувати як позасудовий, незалежний орган,

що здійснює нагляд та надає необхідні рекомендації в сфері застосування права ЄС інституціям, органам та агенціям з метою захисту основоположних прав громадян ЄС, а також з метою запобігання подальшим порушенням. Даний орган є унікальним через спектр своєї діяльності, яка аж ніяк не применшується рекомендаційним характером його рішень. Більше того, можливість власних незалежних розслідувань та надання рекомендацій щодо правозастосування дає можливість йому діяти на випередження, запобігаючи численним порушенням прав будь-якого громадянина або будь-якої фізичної чи юридичної особи, що проживає або має юридичну адресу на території держави-члена, через що статус Омбудсмена в інституційній структурі ЄС ні в якому разі не слід применшувати, на що вказує багаторічна правозастосовна практика.

Майже за двадцять років діяльності Європейський омбудсмен мав справу з різного роду порушеннями. Про результати роботи Європейського омбудсмена, характер його впливу на правову систему ЄС та про його відносини з іншими інституціями, органами та агенціями можна зробити висновки, спираючись на щорічні звіти, що публікуються ним. В останньому щорічному звіті Європейського омбудсмена від 4 травня 2020 року, що підсумовує його роботу протягом 2019 року, особлива увага відведена принципу прозорості, дотримання якого стало однією з головних сфер нагляду чинного Європейського омбудсмена Емілі О'Рейлі. Так, в 2019 році світова спільнота уважно спостерігала за переговорами між урядом Сполученого Королівства та Європейською Комісією щодо виходу цієї країни з Європейського Союзу. У своєму щорічному звіті Омбудсмен згадує такий інструмент як стратегічні ініціативи. Саме він і був використаний у справі SI/1/2017/KR, яка була відкрита Європейським Омбудсменом 28 січня 2017 року та закрита 11 лютого 2019 року. Ініціатива стосувалася забезпечення прозорості переговорів уряду Сполученого Королівства та Європейської Комісії. В своїх листах до Європейської Комісії та Європейської Ради, Омбудсмен закликав заздалегідь публікувати ключові документи, що стосувалися цього складного та доволі тривалого процесу [9]. А вже на той час питання результатів цих переговорів хвилювало доволі значну частину як громадян ЄС, які мали зв'язки з Великобританією, так і підданих Сполученого Королівства, оскільки для більшої частини населення те, що відбувалося за дипломатичною завісою, а також обережні пояснення представників сторін переговорів потребувало уточнень. В кризовий час для Європейського Союзу принцип прозорості став як ніколи актуальним, адже він був єдиною зброєю проти дезінформації щодо процедури «Brexit». За результатами цієї ініціативи Європей-

ською Комісією було опубліковано більше 100 документів, що стосувалися переговорного процесу, а Європейська Рада, в свою чергу, опублікувала переговорні директиви та інші документи, що забезпечило дотримання принципу прозорості.

В 2020 році, людство, в цілому, і Європейський Союз зіткнулися з глобальною кризою, яка претендує на звання найбільшої в 21 столітті – світова пандемія COVID-19. В той час, коли перед всіма державами світу постало питання ефективної протидії захворюванню та ліквідації наслідків пандемії, одночасно зросла потреба у прозорості дій урядів. Перед наднаціональними інституціями ЄС постало питання забезпечення прозорості при прийнятті рішень та реалізації стратегії протидії пандемії, що охопила всі держави-члени ЄС. Європейський омбудсмен не залишився осторонь і у справі SI/1/2020/TE, за власною ініціативою, в своєму листі до Голів Європейської Комісії та Європейської Ради закликав до якомога прозорішого прийняття рішень про тимчасові обмеження у зв'язку з протидією пандемії. Омбудсмен наголосив, що рішення про тимчасові обмеження мають бути публічними і роз'ясненими, враховуючи також зміни в характері обмежень [10]. У відповіді на лист Омбудсмена Голови Європейської Ради та Європейської Комісії підтвердили обґрунтованість спостережень Омбудсмена і завірили його у наявності необхідних технічних та правових засобів забезпечення прозорості діяльності даних інституцій. Проте моніторинг Європейського омбудсмена за протидією пандемії на цьому не завершився. У стратегії розвитку Європейського омбудсмена 2020–2024, питання протидії пандемії COVID-19 залишається одним із ключових. Характеризуючи стратегію своєї діяльності в контексті поточних викликів для ЄС, Омбудсмен зазначає: «План ЄС щодо відновлення економіки після наслідків пандемії COVID-19, який охоплює і питання запозичень, є новою главою у власній еволюції. Це дає сподівання і одночасно спричиняє стурбованість стосовно того, як будуть витрачені ці кошти. Громадяни мають бути проінформовані де, як і чому відбувається розподіл відновлювального фонду. Громадяни також мають право вимагати від інституцій ЄС звітувати щодо подібного роду витрат і це може бути досягнуто лише якщо матиме місце достатній рівень прозорості» [11, ст. 4]. Стратегічною задачею для себе Омбудсмен вбачає у співпраці з інституціями ЄС та наданні необхідних рекомендацій щодо винесення висновків з досвіду протидії пандемії. Тож принцип прозорості проходить червоною лінією в контролі за діяльністю інституцій, органів та агенцій, що виражається у чіткому намірі Омбудсмена слідкувати за рівнем інформованості громадян ЄС в питаннях їх діяльності.

У 2019 році Європейський омбудсмен розпочав 458 розслідувань, з яких 456 на основі скарг і 2 за власною ініціативою. Відповідно до статистики, що наводиться в даному звіті, кількість звернень до Європейського омбудсмена є стабільно високою і демонструє стале зростання. Так, в 2010 році кількість відкритих і закритих розслідувань становила 335 і 326 відповідно. Починаючи з 2017 року, кількість розпочатих та проведених розслідувань поступово зростає [12, с. 38]. Варто також враховувати ті скарги, за результатом яких Омбудсмен приймає рішення не розпочинати розслідування, оскільки скарга не підпадає під його юрисдикцію, та надає скаржнику рекомендацію щодо її перенаправлення. Таких звернень лише в 2019 році зареєстровано 862, з яких в 384 скаргах Омбудсмен рекомендував звернутися до національних органів, а у відповідь на 374 скарги, Омбудсмен надав рекомендацію щодо звернення до регіональних омбудсменів або до Комітету з петицій Європейського Парламенту. Також про кількість скарг і звернень, що надходять до Європейського омбудсмена, свідчать дані звіту про те, що в 2019 році 1330 поданих скарг були поза мандатом Омбудсмена, тоді як належали до його компетенції 871 скарга. Аналізуючи проведені в 2019 році розслідування, лідером серед інституцій за кількістю скарг є і залишається Європейська Комісія (274 розслідування) [12, с. 35–56]. Серед питань, що зачіпалися в розслідуваннях Омбудсмена в 2019 році, домінуючу позицію займає питання прозорості та звітності (26,9% всіх розслідувань торкалися відповідності саме цим принципам). Серед інших питань, не менш актуальних сьогодні, є питання розумності строків, культури адміністративних послуг, меж наданих повноважень та процесуальних прав громадян. Серед закритих у 2019 році розслідувань Європейського омбудсмена, тривалість розслідування у більш ніж 80% справ не перевищувала 12 місяців, а 43,4% справ були закриті не пізніше 3 місяців, тоді як кількість розслідувань, тривалість яких перевищила 12 місяців становить лише 19,5%, що свідчить про високу ефективність роботи Омбудсмена.

Щорічний звіт з аналізом відповідей інституцій ЄС Омбудсмену був опублікований окремим документом в грудні 2020 року і саме ґрунтуючись на ньому можна зробити остаточні висновки щодо активності та ефективності роботи Європейського омбудсмена. За 2019 рік із 118 пропозицій, зроблених Омбудсменом, 93 були прийняті. Європейська Комісія продемонструвала високий рівень прийняття рекомендацій і пропозицій Омбудсмена – 75%. Із 17 інституцій, органів та агенцій, 10 прийняли всі запропоновані рекомендації Омбудсмена. Тож попри рекомендаційний характер рішень, вони все одно в більшості своїй беруться до уваги інституціями, які

зважають на рівень суспільної довіри до Омбудсмена. Прикладом успішної та ефективної співпраці є справа 860/2018/ТНН, розслідування якої стосувалося доступу до документів, а саме до декларацій управлінського персоналу Європейської агенції з безпеки продуктів харчування. За результатом наданої Європейським омбудсменом пропозиції, Агенція внесла зміни до своєї політики прозорості, забезпечивши публічність доступу до документів та публічність декларацій не лише персоналу середньої ланки, а й головних наукових співробітників, створивши також необхідну інфраструктуру для витребування подібних документів [13, с. 5–7].

Ситуація з прийняттям рекомендацій є дещо іншою. Так, Омбудсмен у своєму звіті аргументує невисокий рівень виконання рекомендацій (у 2019 лише 10 із 25 запропонованих рекомендацій отримали позитивний відгук від інституцій, органів та агенцій). Серед позитивних прикладів співпраці варто відзначити справу 758/2017/MDC, де за результатами розслідування, Омбудсмен надав Європейській агенції з безпеки зовнішніх кордонів (FRONTEX) рекомендацію щодо опублікування інформації загальної важливості на всіх офіційних мовах ЄС, а також опублікувати засади мовної політики Агенції на офіційному веб-сайті. Ця рекомендація була прийнята до уваги і відповідні зміни до політики Агенції були невідкладно внесені [13, с. 7–8].

Слід зазначити, що часто пропозиції Європейського омбудсмена, які не знаходять підтримки на етапі закриття розслідування – впроваджуються пізніше, за ініціативою самих інституцій. Прикладом такого явища є об'єднані справи 488/2018/KR та 514/2018/KR, де за результатами розслідування за власною ініціативою Омбудсмен надав Європейській Комісії рекомендацію щодо створення спеціальної процедури призначення Генерального секретаря Європейської Комісії. І хоча в 2018 році, Комісія відхилила цю рекомендацію, в 2019 році спеціальна процедура щодо призначення Генерального секретаря була введена Європейською Комісією. Дана справа демонструє, що діяльність Європейського омбудсмена наділена характером так званого «ефекту в майбутньому».

Висновки. Повноваження Європейського омбудсмена мають неабиякий вплив на всю інституційну систему ЄС і можуть мати тривалі в часі наслідки, що доводить зокрема практика стратегічних ініціатив. Саме тому Омбудсмен дуже ретельно досліджує ту чи іншу ситуацію перш ніж ініціювати власне втручання в неї. Навіть із наявними рекомендаційними важелями, даний орган чинить неабиякий морально-етичний та в деякій мірі суспільний вплив на всю систему управління Європейським Союзом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hofmann, Herwig C. H. The developing role of the European Ombudsman. 2017. ELECD 885; in Hofmann, C. H. Herwig; Ziller, Jacques (Ed.). *Accountability in the EU*. Edward Elgar Publishing, 2017. URL: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/ELECD/2017/885.html>
2. Hajdari, E. Ombudsman historical views. *European Scientific Journal*. 2014. №10 (7). URL: <https://eujournal.org/index.php/esj/article/view/2860>
3. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. *Official Journal*. C. 326, 26/10/2012 P. 0001-0390.
4. Statute. Decision of the European Parliament on the regulations and general conditions governing the performance of the Ombudsman's duties. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/legal-basis/statute/en>.
5. Implementing provisions. Decision of the European Ombudsman adopting Implementing Provisions. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/legal-basis/implementing-provisions/en>.
6. Charter of Fundamental Rights of the European Union. *Official Journal*. C. 326, 26.10.2012, p. 391–407.
7. Dragos, Dacian & Neamtu, Bogdana. (2017). Advancing transparency in the European Union: the role of the European Ombudsman. URL: https://www.researchgate.net/publication/301820227_Advancing_transparency_in_the_European_Union_the_role_of_the_European_Ombudsman.
8. The European Code of Good Administrative Behaviour. 01 March 2002. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/publication/en/3510>.
9. Ombudsman urges appropriate Brexit transparency. Case SI/1/2017/KR - Opened on Tuesday. 28 February 2017. Decision on Monday. 11 February 2019. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/case/en/49418>.
10. Transparency of the EU's response to the COVID-19 crisis. Case SI/1/2020/TE. Opened on Monday. 20 April 2020. Decision on Monday. 14 September 2020. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/case/en/56900>.
11. European Ombudsman strategy: 'Towards 2024' - Sustaining Impact Document - Date Monday. 07 December 2020. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/strategy/our-strategy/en>.

12. Annual Report. Monday. 04 May 2020. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/our-strategy/annual-reports>.
13. Putting it Right? How the EU institutions responded to the Ombudsman in 2019. Annual Report Tuesday. 08 December 2020. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/our-strategy/follow-ups>.

REFERENCES

1. Hofmann, Herwig C. H. (2017). The developing role of the European Ombudsman. ELECD 885; in Hofmann, C. H. Herwig; Ziller, Jacques (Ed.). *Accountability in the EU*. Edward Elgar Publishing, 2017. URL: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/ELECD/2017/885.html> [in English].
2. Hajdari, E. (2014). Ombudsman historical views. *European Scientific Journal*, 10, 7. URL: <https://ejournal.org/index.php/esj/article/view/2860> [in English].
3. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union. *Official Journal*. C. 326, 26/10/2012. P. 0001-0390 [in English].
4. Statute. Decision of the European Parliament on the regulations and general conditions governing the performance of the Ombudsman's duties. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/legal-basis/statute/en> [in English].
5. Implementing provisions. Decision of the European Ombudsman adopting Implementing Provisions. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/legal-basis/implementing-provisions/en> [in English].
6. Charter of Fundamental Rights of the European Union. *Official Journal*. C. 326, 26.10.2012. P. 391–407 [in English].
7. Dragos, Dacian & Neamtu, Bogdana. (2017). Advancing transparency in the European Union: the role of the European Ombudsman. URL: https://www.researchgate.net/publication/301820227_Advancing_transparency_in_the_European_Union_the_role_of_the_European_Ombudsman [in English].
8. The European Code of Good Administrative Behaviour. 01 March 2002. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/publication/en/3510> [in English].
9. Ombudsman urges appropriate Brexit transparency. Case SI/1/2017/KR. Opened on Tuesday. 28 February 2017. Decision on Monday. 11 February 2019. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/case/en/49418> [in English].
10. Transparency of the EU's response to the COVID-19 crisis. Case SI/1/2020/TE. Opened on Monday. 20 April 2020. Decision on Monday. 14 September 2020. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/case/en/56900> [in English].
11. European Ombudsman strategy: 'Towards 2024'. Sustaining Impact Document. Date Monday. 07 December 2020. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/strategy/our-strategy/en> [in English].
12. Annual Report. Monday. 04 May 2020. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/our-strategy/annual-reports> [in English].
13. Putting it Right? How the EU institutions responded to the Ombudsman in 2019. Annual Report Tuesday. 08 December 2020. URL: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/our-strategy/follow-ups> [in English].

МАРЬНИВ ИВАННА

кандидат юридических наук, доцент кафедры права Европейского Союза
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого,

КОТЕНКО АНДРЕЙ

студент 3 курса международно-правового факультета
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

ЕВРОПЕЙСКИЙ ОМБУДСМЕН КАК ОРГАН ЗАЩИТЫ ПРАВ ФИЗИЧЕСКИХ И ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ

Статья посвящена исследованию правового статуса Европейского омбудсмена как органа, который призван осуществлять расследование ненадлежащей деятельности институтов, органов, агентств для обеспечения восстановления нарушенных прав, гарантированных Хартией об основных правах Европейского Союза. Осуществлен анализ практики деятельности Европейского омбудсмена на основании официальных ежегодных отчетов, а также стратегии развития.

Ключевые слова: Европейский омбудсмен, защита прав граждан ЕС, ежегодный отчет, стратегия развития.

MARYNIV IVANNA

PhD, Associate Professor at the Department of European Union Law
of Yaroslav Mudryi National Law University,

KOTENKO ANDRIY

3-rd year student of the Faculty of International Law
of Yaroslav Mudryi National Law University

THE EUROPEAN OMBUDSMAN AS A BODY FOR THE PROTECTION OF THE RIGHTS OF INDIVIDUALS AND LEGAL ENTITIES IN THE EUROPEAN UNION

Formulation of the problem. Today, the EU faces new challenges due to the globalization policy pursued by most EU member states, migration and the global pandemic - COVID-19. In the new conditions, the protection of human rights acquires a fundamentally new meaning. Therefore, the question of the role of the EU Ombudsman in the process of protection of individual rights and control over the activities of bodies is very relevant.

By choosing the path of European integration and committing itself under the Association Agreement to adapt a number of areas in line with the *acquis communautaire*, Ukraine should also focus on the experience of the European Ombudsman. Since taking office as the Ukrainian Parliamentary Commissioner for Human Rights in 1998, it will not be an exaggeration to state that there are a number of problems in overseeing the proper activities of the authorities in respecting human and civil rights and freedoms. That is why, given the shortcomings and the chosen vector of development, the experience of the European Ombudsman is of great importance for Ukraine in order to improve the activities of the Ukrainian Parliament's Commissioner for Human Rights.

Target of research is to examine the role of the EU Ombudsman in the process of investigating good governance in the EU institutional mechanism.

Article's main body. The article is devoted to the study of the legal status of the European Ombudsman as a body that must investigate improper bodies of the activities of institutions, agencies to ensure the restoration of violated rights guaranteed by the Charter of Fundamental Rights of the European Union. The analysis of the practice of the European Ombudsman in the official annual reports, as well as the development strategy is carried out. With the help of EU legislation research and conducting of the legal analysis of the Ombudsman's annual reports, strategic development documents and enquiries, opened by the Ombudsman in the last decade, the complexity of the European ombudsman's contribution to the implementation of the sustainable development principle within EU's supranational legal framework.

Conclusions. After analyzing the development of Ombudsman's legal status and the results of his enquiries, conducted in the last decade, a conclusion has been made, that the European ombudsman considerably influences all the institutional system of the EU. His initiatives have far-reaching consequences which might have caused their effect on the whole legal framework of the EU, in case if the European ombudsman had been given some more legal powers. Though, having only recommendation mechanisms in possession, this body influences the governing system of the EU largely, causing positive changes, meeting the leading principles of the functioning of the EU.

Keywords: European ombudsman, fundamental rights protection, annual reports, strategic development, institutional role.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Маринів І. І., Котенко А. О. Європейський омбудсмен як орган захисту прав фізичних та юридичних осіб в Європейському Союзі. *Право та інновації*. 2021. № 1 (33). С. 55–61.